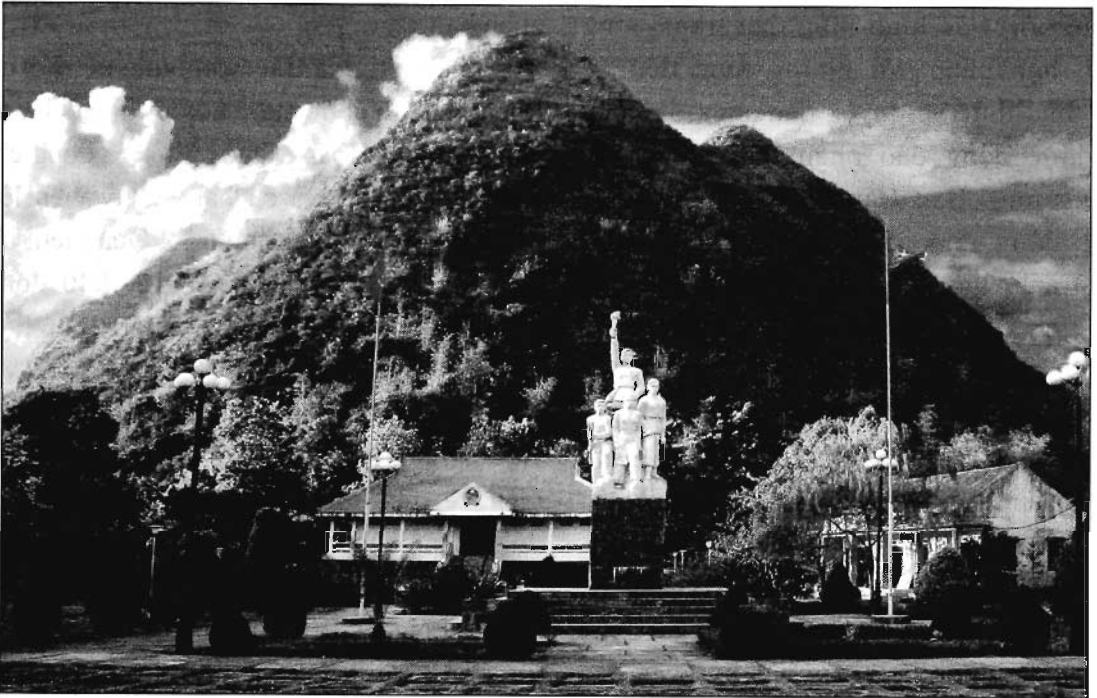

KHỞI NGHĨA BẮC SƠN

báo hiệu thời kỳ đấu tranh vũ trang của cách mạng Việt Nam

DƯƠNG MINH ĐẠO*

Tượng đài Du kích Bắc Sơn, trong khuôn viên Bảo tàng khởi nghĩa Bắc Sơn, huyện Bắc Sơn

Bắc Sơn có địa thế thiên nhiên hiểm trở, giao thông khó khăn, cách xa những cơ quan đầu não của địch; nhân dân Bắc Sơn có truyền thống đấu tranh cách mạng, có ý chí quật cường và có ý thức dân tộc cao, do đó, trong những ngày đầu cách

mạng, Bắc Sơn là một trong những địa bàn để Đảng ta phát triển các cơ sở cách mạng. Một sự kiện quan trọng trong lịch sử phong trào cách mạng của huyện Bắc Sơn, đó là ngày 25-9-1936 Chi bộ Đảng cộng sản đầu tiên của Bắc Sơn được thành lập tại Mỏ Tát, xã Vũ Lăng. Sau khi được thành lập, chi bộ Đảng đã kịp thời tổ chức quần chúng đấu tranh chống lại sự áp bức, bóc lột của

* Chủ tịch UBND huyện Bắc Sơn

bọn thực dân, phong kiến đòi các quyền tự do, dân sinh, dân chủ.

Cuối tháng 5-1938, được sự chỉ đạo của Xứ uỷ Bắc Kỳ, Ban Cán sự Châu uỷ Bắc Sơn được thành lập. Trong cao trào đấu tranh đòi quyền dân sinh, dân chủ những năm 1936-1939, dưới sự lãnh đạo của Chi bộ và sau đó là Ban Cán sự Châu uỷ, phong trào cách mạng Bắc Sơn diễn ra sôi nổi. Các hình thức đấu tranh công khai, hợp pháp với những mục tiêu cụ thể, thiết thực về quyền dân sinh, dân chủ đã được đông đảo nhân dân nhiệt tình hưởng ứng. Ban Cán sự Châu uỷ đã tổ chức đông đảo nhân dân xuống đường đấu tranh, thông qua đó tạo cho họ một bản lĩnh cách mạng vững vàng trên con đường giải phóng dân tộc.

Sau khi chiến tranh thế giới thứ II bùng nổ, ngày 22-9-1940, Nhật đánh vào Lạng Sơn, quân Pháp rút chạy và đầu hàng. Nhận thấy sự tan rã của chính quyền thực dân, sau khi phát xít Nhật nhảy vào Đông Dương, Đảng bộ Bắc Sơn đã phát động quần chúng nổi dậy cướp chính quyền, tấn công các đồn bốt và quân Pháp đang rút chạy, cướp vũ khí, xây dựng lực lượng vũ trang cách mạng.

Đúng 20 giờ ngày 27-9-1940, Khởi nghĩa bắt đầu. Ban Chỉ huy Khởi nghĩa Bắc Sơn quyết định chia lực lượng làm 3 mũi tấn công đến Mỏ Nhài. Trước khí thế cách mạng, địch trong đồn hoảng sợ, chống cự yếu ớt rồi vội vã bí mật rút ra cổng sau trốn chạy. Đồn Mỏ Nhài đã bị quân khởi nghĩa

chiếm trong thời gian chớp nhoáng. Tin thắng trận được truyền đi, nhân dân nô nức kéo đến đứng chật sân đồn cỏ vũ cho ý chí và tinh thần quả cảm của lực lượng cách mạng. Trong khi quân khởi nghĩa chiến thắng tại đồn Mỏ Nhài, những đội quân đi phục kích quân Pháp cũng thu được nhiều thắng lợi ở đèo Canh Tiếm và đèo Đập Dị, đã tiêu diệt 13 tên địch, trong đó có 1 tên quan ba.

Sau khởi nghĩa Bắc Sơn bùng nổ, Xứ uỷ Bắc Kỳ đã tổ chức cuộc họp dưới sự chủ trì của đồng chí Hoàng Quốc Việt và đồng chí Hoàng Văn Thụ và cử hai Xứ uỷ viên lên tham gia lãnh đạo phong trào. Qua kiểm tra và nắm tình hình, ngày 14-10-1940 đồng chí Trần Đăng Ninh đã triệu tập cuộc họp với các chiến sĩ Bắc Sơn ở Sa Khao (Vũ Lăng) trao đổi phương hướng hoạt động. Hội nghị đã thống nhất: Tập trung đảng viên và một số quần chúng tích cực vận động nhân dân thu thập vũ khí để thành lập Đội du kích Bắc Sơn; xây dựng vùng Nà Tấu (xã Ngư Viễn), Sa Khao, Mỏ Tát, Bàn Ne, Nam Nhi (xã Vũ Lăng) thành Khu căn cứ du kích Bắc Sơn; giải tán chính quyền địch, thu bằng triệu của bọn kỳ hào, tiêu diệt bọn mật thám, tịch thu tài sản của bọn tay sai phản động chia cho dân nghèo; tích trữ lương thực để chiến đấu lâu dài; tổ chức mít tinh diễn thuyết kêu gọi quần chúng ủng hộ cách mạng.

Ngày 14-10-1940, tại xã Vũ Lăng đã diễn ra cuộc mít tinh với hơn 100 người tham gia; đồng chí Trần Đăng Ninh tuyên

bổ thành lập *Đội Du kích Bắc Sơn* và kêu gọi nhân dân tích cực ủng hộ, tiếp tục đẩy mạnh cuộc khởi nghĩa; đồng chí cũng đã giải thích rõ đường lối đánh Pháp, đuổi Nhật của Đảng và nêu lên nhiệm vụ cấp thiết của đảng viên và nhân dân địa phương là phải tổ chức bộ đội vũ trang, xây dựng căn cứ địa và đánh du kích chống địch khủng bố trắng.

Từ khi Khởi nghĩa Bắc Sơn bùng nổ, Trung ương Đảng hết sức quan tâm theo dõi những diễn biến của phong trào. Hội nghị Ban Chấp hành Trung ương tháng 11-1940 họp tại Đình Bảng (Bắc Ninh) đã đánh giá cao cuộc Khởi nghĩa Bắc Sơn, đồng thời quyết định duy trì *Đội du kích Bắc Sơn*, đề ra nhiệm vụ và phương hướng hoạt động cho *Đội* là kết hợp hình thức vũ trang tuyên truyền, vừa chiến đấu chống khủng bố, vừa bảo vệ và xây dựng cơ sở quần chúng, tiến tới thành lập căn cứ địa cách mạng, lấy vùng Bắc Sơn - Võ Nhai làm trung tâm. Hội nghị đã giao nhiệm vụ cho đồng chí Hoàng Văn Thụ, Ủy viên Trung ương Đảng, trực tiếp chỉ đạo thực hiện Nghị quyết này. Trung ương đã ra liên tiếp hai thông báo gửi các cấp bộ Đảng kêu gọi tích cực ủng hộ Khởi nghĩa Bắc Sơn.

Đầu năm 1941, Xứ uỷ Bắc Kỳ đã cử các đồng chí Lương Văn Chi, Hoàng Văn Thái, Bùi Thống, Bình Tiến,... lên tăng cường cho *Đội du kích Bắc Sơn*. Tháng 2-1941, đoàn đại biểu gồm các đồng chí Trường - Chinh, Hoàng Văn Thụ, Hoàng

Quốc Việt, Trần Đăng Ninh, Chu Văn Tấn đi dự HNTU 8 tại Pác Bó (Cao Bằng) do lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc triệu tập, đã dừng chân tại Bắc Sơn một thời gian. Chính thời gian này ở Khuổi Nọi (xã Vũ Lễ), đồng chí Hoàng Văn Thụ đã phổ biến cho cán bộ, đảng viên quyết định của Trung ương, đổi tên *Đội Du kích Bắc Sơn* thành *Đội Cứu quốc quân*.

Ngày 14-2-1941, Trung đội Cứu quốc quân I làm lễ chính thức thành lập ở khu rừng Khuổi Nọi. Đồng chí Hoàng Văn Thụ thay mặt Trung ương Đảng giao nhiệm vụ cho Cứu Quốc quân I là: tích cực dùng hình thức vũ trang; củng cố và mở rộng căn cứ du kích, nhanh chóng triển khai lực lượng, khi thời cơ đến thì tiến hành khởi nghĩa giành chính quyền; *Đội Cứu quốc quân I* sẽ là nơi các địa phương khác đến học tập; với vị trí quan trọng của Bắc Sơn, Cứu quốc quân I còn có nhiệm vụ bảo vệ các cán bộ của Đảng qua lại vùng này. Đồng chí Hoàng Văn Thụ đã trao cho *Đội Cứu quốc quân I* lá Cờ đỏ sao vàng do Hội Phụ nữ phản đế Hà Nội thêu tặng. Trung ương Đảng chỉ định đồng chí Lương Văn Chi làm Chi huy trưởng.

Từ trận đánh chiếm đồn Mỏ Nhài trong Khởi nghĩa Bắc Sơn, tiến tới thành lập Khu căn cứ du kích Bắc Sơn, rồi tiến tới thành lập Chiến khu Bắc Sơn - Võ Nhai và dần mở rộng ra 7 huyện (Bắc Sơn, Võ Nhai, Phú Lương, Định Hoá, Đại Từ, Sơn Dương, Chợ Đồn), góp phần quan trọng

trong việc xây dựng Khu giải phóng của Đảng trước ngày Tổng khởi nghĩa toàn quốc.

Tiếng súng Khởi nghĩa Bắc Sơn đã thức tỉnh tinh thần đấu tranh cách mạng của nhân dân cả nước. Khởi nghĩa Bắc Sơn là một sự kiện lịch sử không chỉ của Đảng bộ và nhân dân các dân tộc Bắc Sơn mà còn là của nhân dân cả nước. Đúng như HNTƯ 8 (5-1941) nhận định, Khởi nghĩa Bắc Sơn là *"tiếng súng báo hiệu cho cuộc khởi nghĩa toàn quốc, là bước đầu đấu tranh bằng vũ lực của các dân tộc ở một nước Đông Dương"*¹. Sau này, đồng chí Trường - Chinh đã nhận định: *"Khởi nghĩa Bắc Sơn mãi mãi được ghi vào lịch sử cách mạng nước ta như một tấm gương về chủ nghĩa anh hùng cách mạng của nhân dân Việt Nam"*².

Phát huy tinh thần cách mạng của quê hương, trong hai cuộc kháng chiến chống Pháp và chống Mỹ, Đảng bộ và nhân dân các dân tộc huyện Bắc Sơn đã huy động sức người sức của với tinh thần *"Tất cả cho chiến trường chiến thắng"*, *"Tất cả vì miền Nam ruột thịt"*, góp phần cùng nhân dân cả nước làm nên Đại thắng mùa Xuân năm 1975 giải phóng hoàn toàn miền Nam, thống nhất đất nước. Qua hai cuộc kháng chiến, huyện Bắc Sơn có 161 gia đình có công với nước, 479 liệt sĩ, 248 thương binh; có 6 Bà mẹ được phong tặng và truy tặng danh hiệu *Mẹ Việt Nam anh hùng*. Đội Du kích Bắc Sơn được Chủ tịch Hồ Chí Minh ký Sắc lệnh số 163-SL ngày 14-3-1948 tặng thưởng *Huân*

chương Quân công hạng Nhất với thành tích "nêu cao cờ vũ trang tranh đấu từ năm 1940, đã trực tiếp chiến đấu trong những hoàn cảnh gian khổ ở khắp các tỉnh Bắc Giang, Lạng Sơn, Thái Nguyên, chống phát xít Nhật, Pháp". Đảng bộ và nhân dân các dân tộc huyện Bắc Sơn và nhân dân 5 xã (Hưng Vũ, Tân Lập, Vũ Lăng, Vũ Lễ, xã Bắc Sơn) được phong tặng danh hiệu *Anh hùng lực lượng vũ trang* thời kỳ chống Pháp; có 1 cá nhân được phong tặng *Anh hùng Lực lượng vũ trang nhân dân* thời kỳ chống Mỹ. Có 2.776 trường hợp được khen thưởng thành tích kháng chiến. Qua đó đã góp phần động viên, ghi nhận thành tích của nhân dân các dân tộc. Trong thời kỳ đổi mới, nhân dân và cán bộ huyện Bắc Sơn đã được Đảng, Nhà nước trao tặng Huân chương Lao động Hạng Ba, Hạng Nhì và Hạng Nhất cùng nhiều phần thưởng cao quý khác. Đây là những động lực thúc đẩy Đảng bộ, chính quyền và nhân dân các dân tộc huyện Bắc Sơn thực hiện thắng lợi nhiệm vụ cách mạng trong giai đoạn hiện nay.

1. Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đảng Toàn tập*, CTQG, H, 2000, T.7, tr.109

2. Diễn văn của đồng chí Trường-Chinh đọc tại Lễ Kỷ niệm 40 năm ngày Khởi nghĩa Bắc Sơn, Báo *Nhân Dân*, ngày 30-9-1980.